

Rädda Barnens yttrande över betänkandet Åtgärder för tryggare bostadsområden (SOU 2023:57)

Inledning:

Rädda Barnen har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Åtgärder för tryggare bostadsområden (SOU 2023:57)*. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund samt främst uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) som stöd för tolkningen av barnkonventionen.

Rädda Barnen delar oron över utvecklingen av brottslighet och otrygghet utifrån det ökade gängrelaterade gatuvåldet, och har även förståelse för att även grannskapets oro bör beaktas i frågor som rör rättigheter och skyldigheter för hyresgäster. Kriminalitet är ett allvarligt samhällsproblem som kräver komplexa lösningar i samverkan mellan såväl rättsväsende, skola och socialtjänst, övriga myndigheter samt civilsamhällets organisationer.

Redan idag finns möjlighet till förverkande av hyresavtal om brott begås enligt gällande rätt (Jordabalken 12 kap. 25 §). Rädda Barnen ser inte att utredningen levererar goda skäl att ytterligare utöka dessa möjligheter och avstyrker förslag som rör ökad möjlighet att vräka familjer där ett barn har begått brott genom utökad möjlighet att säga upp hyresavtalet när ett brott har begåtts i lägenheten eller i närområdet av hyresgästens inneboende eller barn.

Rädda Barnen vill inledningsvis invända mot utredningens grundläggande utgångspunkt om att bostadsområden skulle bli tryggare av att barn vräks. För det första finns ingen evidens för att vräkningar är brottsförebyggande, för det andra saknas resonemang om var vräkta familjer ska ta vägen. Det finns en tydlig risk att problematiken i familjen, samt eventuell brottslighet hos barn i familjen, bara flyttas till en annan plats och därmed förbättras situationen för vare sig barnet som befinner sig i kriminalitet, barnets familj eller för omgivningen.

Rädda Barnens ställningstagande:

Rädda Barnen avstyrker förslagen 5.1-5.9, men tillstyrker utredningens bedömning i punkt 5.10 om att beviskraven för uppsägning inte bör sänkas. Rädda Barnen har särskilda invändningar kring 5.11 om förslagets förenlighet med barnkonventionen och Europakonventionen (se nedan), och lämnar förslagen i punkt 6 och 7 okommenterade.

Vi vill anföra följande sammanfattande punkter som argument mot utredningens förslag:

- **Bristfällig barnkonsekvensanalys.** Rädda Barnen konstaterar att barnkonsekvensanalysen inte på ett tillräckligt sätt genomlyser vilka konsekvenser förslagen skulle få för barn i målgruppen, liksom den inte heller föreslår åtgärder som skulle kunna möta eventuella negativa konsekvenser. Utredningen argumenterar för att det finns utrymme att göra avvägningar för att tillgodose barnets rättigheter enligt Barnkonventionen och Europakonventionen i det enskilda ärendet, och beskriver målkonflikten som att främst stå mellan omgivningens rätt till trygghet i närområdet

(härunder även andra barn i området) och rättigheterna kopplade till barnet vars lägenhet sägs upp.

Rädda Barnen anser inte möjligheter att göra individuella avvägningar i det enskilda fallet undantar utredningen för skyldigheten att göra en barnkonsekvensanalys av förslagets konsekvenser för berörda målgrupper barn på ett systematiskt sätt. Till exempel görs ingen konsekvensanalys av barnets möjligheter till stöd och rehabilitering från brottslighet vid vräkning, liksom inte heller konsekvenser för barnets eventuella syskon beaktas. Rädda Barnen hänvisar till Barnombudsmannens metodstöd för hur en barnkonsekvensanalys ska vara utformad, och efterfrågar särskilt att utredningen gjort en tydlig genomgång av vilka rättigheter som påverkas av förslagen, vilka målgrupper som berörs, samt hur eventuella negativa konsekvenser kan motverkas.

Den barnkonsekvensanalys som presenteras i utredningen tar varken upp andra relevanta rättigheter som kan påverkas, relevanta målgrupper barn som berörs eller hur negativa konsekvenser kan motverkas. Rädda Barnen anser att utredningens förslag därmed inte kan anses vara tillräckligt väl utredda utifrån ett barnrättsperspektiv.

- **Sverige bör utveckla åtgärder för att förhindra hemlöshet och att barn vräks från sina hem.** Enligt artikel 26 och 27 i Barnkonventionen har alla barn rätt till en skälig levnadsstandard. Bostad lyfts särskilt upp som en rättighet. En trygg bostad är dessutom en viktig grund för barnets rätt till utveckling, en av barnkonventionens grundprinciper. Föräldrarna har huvudsakligen ansvaret för detta, men om de inte klarar av det, har staten det yttersta ansvaret att genom föräldrarna säkerställa rätt till skälig levnadsstandard och rätt till bostad. Bostad är alltså en grundläggande mänsklig rättighet för alla barn.

Att förhindra vräkning av barnfamiljer och barns rätt till bostad uppmärksammas av FN:s barnrättskommitté i den senaste granskning av Sverige. I punkt 36 a rekommenderas att Sverige ytterligare skärper sin politik för att säkerställa att alla barn har en lämplig levnadsstandard, genom att utveckla åtgärder för att förhindra hemlöshet och i punkt 36c "förhindrar att barn vräks från sina hem". Om utredningens förslag blir verklighet innebär det att man för en politik som går emot FN:s barnrättskommittés rekommendationer, vilket är allvarligt ur ett barnrättsperspektiv¹.

- **Det finns ingen evidens för att vräkningar förebygger brottslighet – tvärtom.** Rädda Barnen har länge arbetat för att uppmärksamma och motverka hemlöshet för barn samt vräkningar av barnfamiljer. Konsekvenserna av hemlöshet för barn är allvarliga. Att inte ha ett stadigvarande hem begränsar barns möjlighet att ta sig till förskola och skola, att klara av skolan, ha en meningsfull fritid, skapa relationer i närområdet, upprätthålla rutiner för mat, lek och vila samt förutsägbarhet och kontinuitet. Den press och stress det innebär för föräldrar att ha en otrygg boendesituation innebär också att deras kapacitet i föräldraansvaret försvagas.

Det är polisens uppgift att lagföra brott. Socialtjänstens arbete sträcker sig från generellt förebyggande arbete till individuellt anpassade insatser till barn och unga med

¹ CRC/C/SWE/CO/6-7 (regeringen.se)

normbrytande beteende eller som begår allvarliga brott. Föräldrar som är oroliga för om deras barn är på väg att utveckla normbrytande och kriminellt beteende kan idag söka stöd hos socialtjänsten. I utredningen föreslås att föräldrars tillsynsansvar gällande brottslighet i omgivningen ska skärpas, men Rädda Barnen befarar att förslaget snarare försvårar förutsättningarna för föräldraansvar.

Sannolikheten minskar avsevärt att föräldrar söker stöd och ger nödvändig information till socialtjänsten om vräkning finns som ett bakomliggande hot. Om föräldrar inte medverkar i utredning, pågående insatser, eller söker stöd hos socialtjänsten av rädsla för vräkning försvårar det socialtjänstens arbete med att upptäcka en ogynnsam utveckling hos barn och unga och sätta in nödvändiga insatser.

Förslaget riskerar att stjälpa pågående insatser och behandlingsarbete beviljad av socialtjänsten till barnet och dess familj, inte minst eftersom kontakt med ett nytt socialkontor i en ny stadsdel måste inledas, samt att personer utan bokföringsadress får vända sig till socialjouren, som endast arbetar med akutinsatser. För barn som befinner sig i kriminalitet riskerar vräkning därmed att försvåra rehabilitering och återanpassning.

För barn som inte bor på institution utan döms till ungdomsvård eller kriminalvård med återfallsförebyggande program (och bor på stadigvarande adress) försvåras återfallspreventionsarbetet avsevärt ifall barnet inte har en stadigvarande bostad.

Socialtjänstens möjligheter eller resurser att ta hänsyn till barnets bästa i ärenden om bostadslöshet är bristfälliga på grund av bostadsbrist. Familjer hänvisas till tillfälliga boenden och härbärgen, ofta i miljöer med såväl kriminalitet som missbruk. De tvingas flytta runt och bo med otrygga kontrakt eller dyra svartkontrakt med ockerhyror. Barns *Bostad först* är en evidensbaserad metod som bygger på att den som är hemlös måste få sin bostadssituation löst innan han eller hon kan ta itu med andra problem. Detta ligger även i linje med slutsatserna från utredningen om en nationell hemslöshetsstrategi.

Sammanfattningsvis har Rädda Barnen inte sett evidensbaserat stöd för att vräkning av barnfamiljer skulle fungera som brottsbekämpning, utan såväl forskning som vår mångåriga erfarenhet visar det motsatta.

- **Bristande avgränsning och definition av begrepp i utredningen.**

Utredningen lämnar förslag om att utöka tillsynsansvaret för hyresgästen för barn i familjen som "begår brott" i "omgivningen. Som även framgår av resonemangen i utredningen är dessa begrepp svåra att avgränsa. Rädda Barnen anser att detta öppnar upp för godtycklighet och rättsosäkerhet. Bristen på tydliga definitioner bidrar även till att konsekvenserna för barn som berörs blir svåra att bedöma. Om man med "omgivning" menar bostadsområdet är det en sak, medan det är en annan om man menar stadsdel eller mindre ort. Att utredningen dessutom öppnar upp för att viss brottslighet utanför "omgivningen" även kan komma att omfattas gör saken ännu svårare. Detta innebär i sin tur att familjer som vräks på mindre orter kan tvingas flytta till en helt annan ort, vilket kan få konsekvenser för såväl barnets skola samt föräldrarnas möjlighet till arbete.

På samma sätt finns en otydlighet gällande brottslighetens art och frekvens, liksom även vilka krav som ska ställas för att visa, att en hyresgäst har levt upp till sitt tillsynsansvar för inneboende eller barn i familjen. Det finns stora risker att en förälder saknar faktisk möjlighet att förutse eller förhindra barnets eventuella brottslighet, vilket gör vräkning orimlig.

- **Hyreslagen är en social skyddslagstiftning.** Rädda Barnen invänder mot att frågor om våld och brottslighet delegeras från rättsvårdande myndigheter till fastighetsägare. Brottsbekämpning är en uppgift för rättsvårdande myndigheter, Rädda Barnen befarar att utredningens förslag öppnar upp för rättsosäkerhet och godtycke på detta sätt lämnas vidare till fastighetsägare. Rädda Barnen vill även betona att brottslighet förekommer i alla upplåtelseformer, och att det ensidiga utpekande av hyresrätten och områden med många hyresfastigheter riskerar leda till ett kollektivt skuldbeläggande.

Stockholm som ovan

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Åsa Regnér', written in a cursive style.

Åsa Regnér

Generalsekreterare, Rädda Barnen